

Специфіка криміналістичних методів, засобів і прийомів застосування спеціальних знань при розслідуванні злочинів, пов'язаних із тероризмом

Інна Юнку

Одеський НДІСЕ, м. Одеса, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0560-1329>,
e-mail: lawyerondise@gmail.com

Вадим Факторович

Одеський НДІСЕ, м. Одеса, Україна, e-mail: faktor_odessa@ukr.net

Розглянуто криміналістичні методи, засоби та прийоми, які використовують під час розслідування злочинів, пов'язаних із тероризмом. Визначено сутність кожного з методів та його значення для розслідування злочинів, пов'язаних із тероризмом.

Ключові слова: метод; прийом; тероризм; спеціальні знання.

Specificity of Forensic Methods, Tools and Techniques of Application of Specific Expertise in the Investigation of Terrorism-related crimes

Inna Yunku, Vadym Faktorovich

The paper examines the forensic methods, tools and techniques used in the investigation of terrorism-related crimes. The essence of each method and its importance for the investigation of crimes related to terrorism is determined.

Keywords: method; technique; terrorism; specific expertise.

У юридичній літературі визначено, що спеціальні знання — це наукові, технічні та інші, зокрема, криміналістичні, професійні знання, отримані в результаті навчання, і навички, набуті у процесі роботи в певних галузях практичної діяльності, що використовують спільно з науково-технічними засобами під час пошуку, виявлення, вилучення та дослідження слідів злочину з метою отримання доказової і орієнтовної інформації, необхідної для встановлення істини у кримінальних справах [1, с. 9].

Специфіка використання спеціальних знань під час розслідування злочинів, пов'язаних із тероризмом визначається обстановкою, яка постійно змінюється в умовах проведення військових операцій; передислокацією військових підрозділів; можливістю загибелі, поранення, захоплення в полон учасників кримінального провадження; дефіцитом часу, відведеного для проведення слідчих (розшукових) дій; скороченням тривалості початкового етапу досудового розслідування; можливістю протидії розслідуванню з боку органів військового управління.

Основні прийоми загального характеру, які необхідно враховувати слідчому під час взаємодії зі спеціалістом:

1. Постановка завдань спеціалісту. З'ясовують, чи не залишилось у спеціаліста якихось питань. Під час проведення слідчої (розшукової) дії завдання спеціаліста може уточнюватися та доповнюватися.
2. Своєчасне та повне інформування спеціаліста про обставини кримінального правопорушення.
3. Надання спеціалісту за необхідності технічних засобів, що є у слідчого. Зазвичай спеціаліст прибуває з набором необхідних технічних засобів, але інколи виникають ситуації, коли потрібне додаткове освітлення, пошукові засоби, спеціальна техніка, яка є у водолазів, саперів, будівельників тощо.
4. Спостереження та контроль за роботою спеціаліста, дотримання ним норм КПК України, інструкцій, норм етики, правильного поведіння зі слідами, ознайомлення з попередніми результатами роботи спеціаліста.

5. Підтримання оптимальної взаємодії з іншими учасниками слідчої (розшукової) дії.
6. Прийняття заходів для повного закріплення результатів роботи спеціаліста [2, с. 23].

Під час розслідування злочинів, пов'язаних із тероризмом, важливу роль відіграють методи дослідження речових джерел, які містять технічні засоби, що розширюють пізнавальні можливості (науково-технічні або техніко-криміналістичні).

Найпоширенішими методами є вимірювальні, які діють змогу отримувати об'єктивну інформацію про факти й обставини злочину, відображені у слідах на місці події. Тому фіксування картини місця події шляхом проведення різних вимірів контактними, безконтактними і комбінованими методами дає змогу відобразити в протоколі й схемі місця події реальну матеріальну обстановку, що склалася, за якої виникла й розгорталася подія злочину [3].

Фотографічні методи отримання кількісної інформації мають низку переваг порівняно зі звичайними вимірюваннями, протоколюванням та іншими способами фіксації, а саме: досить високу точність і об'єктивність відтворення [4, с. 43].

У криміналістиці й судовій фотографії розрізняють такі вимірювальні фотографічні методи: планово-вимірювальний; перспективно-горизонтальний; перспективно-похилий; стереофотограмметричний.

Планово-вимірювальний метод — це фотографування об'єкта за такого положення фотоапарату, коли його оптична вісь перпендикулярна предметній площині. Поряд із об'єктом зйомки (у площині, що знімають) уміщують масштаб або фіксують відстань до об'єкта, який знімають, і одержані дані заносять до протоколу. Останнє дає змогу визначити необхідні розміри за фотознімком шляхом підрахунків. Планово-вимірювальний метод іноді ділять на масштабний і великомасштабний [5, с. 95].

Перспективно-горизонтальний метод вимірювальної фотографії проводяться за такого положення фотоапарату, коли його оптична вісь розташована паралельно предметній площині. Метод застосовують під час зйомки місця події для оглядової і вузлової зйомки.

Перспективно-похилий метод вимірювальної фотографії відрізняється від двох перших тим, що фотоапарат можна розташовувати під будь-яким кутом нахилу оптичної вісі до

предметної площини, що створює можливість проводити зйомку в обмеженому просторі (у кімнаті, коридорі, ванній).

Стереоскопічний вимірювальний фотографічний метод — класичний, суть якого — в одержанні стереопари знімків і математичного оброблення їх для одержання дійсних розмірів. Метод широко використовують у геодезії, космонавтиці, військовій справі та інших галузях, де існує потреба у швидкому й точному визначенні відстаней [6].

Фізичні методи — найпоширеніші (особливо мікроскопічні), звичні для будь-якої лабораторії. Вони спроможні виявляти і досліджувати слабовидимі й невидимі ознаки об'єктів. Для цього застосовують оптичні, поляризаційні, люмінесцентні, вимірювальні, спектроскопічні та ін. інструментальні методи разом із відповідною апаратурою, яка нерідко з'єднана із засобами фото- і відео фіксації [7, с. 84].

Нині межі між фізичними й хімічними методами все більше розмиваються. Тому в експертних установах останнім часом фізичні й хімічні дослідження об'єднують в одну лабораторію. Із класичних хімічних методів використовують полярографічні, хроматографічні, спектральні методи дослідження. Багато хімічних методів поєднують із фізичними й називають фізико-хімічними.

Об'єктами біологічних досліджень є предмети, мікрочастки рослинного і тваринного походження. Біологічні методи дослідження засновані на сучасній високочутливій техніці та нових методиках. Деякі з них: ботанічні, спорово-пилкові, іхтіологічні, вірусологічні, генної інженерії, гістологічні, ембріологічні [8].

Хроматографічні методи, зокрема, тонкошарова й газова хроматографія, досить поширені у практиці хімічних досліджень. Визначення походження наркотиків, барвників, паливно-мастильних речовин проводять методом газорідинної хроматографії на складному обладнанні [9].

Сутність спектрального методу полягає в дослідженні оптичного спектра речовини для визначення її складу. Відрізняють спектральні методи для визначення атомного й молекулярного складу об'єктів шляхом емісійного й абсорбційного аналізу. Емісійний аналіз проводять шляхом дослідження спектрів випускання, для чого досліджувану речовину спалюють у спеціальному приладі — спектрографі.

Спектральними методами досліджують сплави металів (дріб, шматки свинцю), вироби з дорогоцінних металів тощо.

Отже, налагоджена організаційно-управлінська діяльність та професійний ресурс слідчо-оперативної групи та спеціалістів як однієї з форм колективного методу розслідування дають змогу використовувати всі необхідні сили, методи й засоби в раціональному поєднанні, оптимізувати управління процесом збирання й дослідження доказової інформації в системі її взаємозбагачення та взаємодоповнення і в такий спосіб сформувати найбільш сприятливі умови для впровадження одержаних результатів слідчої діяльності у кримінальне судочинство.

Перелік джерел посилання

1. Криміналістика: підручник: у 2 т. Т. 1 / В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків, 2019. 456 с.
2. Бернгард А. Стратегія тероризму. Варшава, 1978. С. 23.
3. Ємельянов В. П. Злочини терористичної спрямованості. Київ, 1997.
4. Замковой В. І., Ільчіков М. З. Тероризм — глобальна проблема сучасності. Київ, 1996. С. 8—51.
5. Кірсаков З. А. Теоретичні основи криміналістики : підруч. Харків, 2018. С. 95
6. Криміналістика: підруч. / За ред. П. Д. Біленчука. Київ, 2001.
7. Маковский Г. М., Ремін В. П. Характеристика тероризму і деякі способи боротьби з ним. *Держава і право*. 2008. № 8. С. 84.
8. Пачинов Г. В. Тероризм. Київ, 2018. С. 111—116.
9. Ємельянов В. П. Злочини терористичної спрямованості. К., 1997. С. 23.